

ALTERNATÍVÁK KERESÉSE

MOLNÁR GUSZTÁV*

Amikor gondolkodik a lélek... **

„Amikor gondolkodik a lélek – mondja Platón –, nem tesz egyebet, mint beszélget.”¹ A lelket itt nem szubjektíve, nem „én”-ként, pszichológiailag kell érteni, hanem egyfajta kollektív lélekként, amiről persze tudjuk, hogy nincs saját egzisztenciája, hanem az érvek interakciójának folyton változó plazmaszerű terében létezik. Akár kettesben, akár egy asztal körül folytatunk párbeszédet.

De térjünk a tárgyra.

Ez a kétkötetes beszélgetéskönyv egyfajta pszeudo-memoárnak is tekinthető. Pszeudo két szempontból is. Egyrészt nem egyetlen kései, visszatekintő perspektívából láttatja a dolgokat, hanem reális, történelmi időrendben – bármennyire egyedi is az, a maga módján. Másrészt „szerző”-ről itt a szó szoros értelmében nem beszélhetünk, még a velem készült interjúk esetében sem, hiszen a kérdező legalább annyira szerző, mint a válaszoló.

Az egyébként eszembe sem jutott, hogy csak az idők folyamán velem készült interjúkat foglaljam kötetbe, márcsak azért sem, mert soha nem szerettem a szokványos dolgokat. A velem készült interjúk persze ott vannak, de ez csak az egyik vonulat.

A beszélgetésfolyam gerincét a kerekasztalok alkotják: összesen tíz darab. Ezeket mintegy kiegészítik azok az interjúk, amelyekben én voltam a kérdező.

Csupa olyan szöveg, amelyekben az érvek említett interakciójának volt bizonyos intenzitása, mert minden szónak komoly tétje volt. Az nevezetesen, hogy tudtuk – és most a fűlszöveget idézem, amelyet azok, akik nem tarthatták fizikailag is a kezükben a könyveket, nem olvashattak –:

Beszélgetni, eszmét cserélni és vitázni – kettesben, de a nyilvánosságot megcélozva, vagy egy asztal körül, ami eleve egyfajta nyilvánosságot jelent – igazán

* A szerző politológus. E-mail: gmlnar48@gmail.com

** Az itt közölt szövegek -- egy kivételével -- Molnár Gusztáv két könyvének [*Alternatívák könyve. Beszélgetések (1974–1993, 1995–2018). V–VI.* Kolozsvár: Pro Philosophia, 2019. és 2020.] 2022 január 20-i bemutatóján elhangzottak szerkesztett változatai. Holczhauser (Huszár) Vilmos meghallgatva a beszélgetést írta meg esszéjét.

¹ Theaitétosz. In: *Platón Összes Művei II.* Budapest: Európa Kiadó, 1984. 1013.

csak akkor lehet, amikor úgy érezzük, hogy a legfontosabb, a lényeges dolgok még nem dőltek el, és hogy el kell hogy dőljenek. Csak ilyen szellemi és történelmi erőterben lehet, pontosabban volt, lehetett tétje azoknak a különböző, de egymásra reflektáló álláspontoknak, amelyeknek tükre ez a két Beszélgetés-kötet. Ilyen volt az a szellemi és politikai sodrásirány, amely velem – velünk – együtt haladt a maga szeszélyes és kiismerhetetlen útján, az 1974-es szellemi „kezdőponttól” egészen addig, amikor már eldőlni látszik minden.

Ha már azt mondtam, hogy e beszélgetés-folyam gerincét a kerekasztalok alkotják, akkor soroljam is fel őket, a résztvevők nevével együtt – természetesen időrendben. (A saját nevem említése nélkül, hiszen én mindegyiken ott voltam.)

1974: *A Szövegek és körülmények* szerzőinek csíkszeredai bemutatkozása. Ágoston Vilmos, Bretter György, Domokos Géza, Huszár Vilmos, Szilágyi N. Sándor, Tamás Gáspár Miklós.

1979: A szóértés előfeltételeiről. Kerekasztal a *Korunk* szerkesztőségében. Kolozsvár. Aradi József, Balla Zsófia, Balogh Edgár, Cs. Gyimesi Éva, Domokos Géza, Egyed Péter, Gáll Ernő, Rácz Győző, Szász János, Tóth Sándor.

1985: A Limes-kör vitája az ideológiai alternatívákról. Brassó. Bíró Béla, Fábíán Ernő, Salat Levente.

1989. december 11. Nemzetpolitikai stratégiánk a változó Európában. Budapest. Csoóri Sándor, Katona Szabó István, Sós Vilmos, Szabó Miklós, Timkó Iván, Tóth Sándor.

1989. december 31. Szilveszter Kolozsváron. Balázs Sándor, Cseke Péter, Cs. Gyimesi Éva, Kántor Lajos, Nagy György, Pillich László.

1993. február. Hol a határ? Beszélőest a Friedrich Naumann Alapítvány Liberális Társalgójában. Budapest. Csorba Béla, Cs. Gyimesi Éva, Sándor Eleonóra. Vitavezető: Kende Péter.

1993. május. Erdély múltja és jövője. München. Michael Schafir, Tokay György, Schöpflin György, Tom Gallagher, Matei Cazacu, Andrei Cazacu.

1998: A Pro Europa Liga pódiumvitája az erdélyi kérdéstről. Kolozsvár. Bakk Miklós, Al. Cistelean, Marius Lazăr, Adrian Marino, Sorin Mitu, Victor Neumann, Paul Philippi. Vitavezető: Smaranda Enache.

1999: Kerekasztal a Társadalmi Dialógus Csoport bukaresti székházában a Budapesti Nyilatkozat 10 éves évfordulójáról és a Kolozsvári Nyilatkozatról. Bukarest. Bakk Miklós, Mircea Boari, Al. Cistelean, Ariadna Combes [Doina Cornea lánya.], Kolumbán Gábor, Marius Lazăr, H.-R. Patapievici, Cristian Preda, Mihai Șora, Szilágyi Zsolt, Daniel Vighi. Vitavezető: Mihnea Berindei. És végül, a záróakkord:

2001. december: „Milyen Erdélyt akarunk?” A Provincia-csoport kerekasztalvitája. Kolozsvár. Bakk Miklós, Al. Cistelean, Caius Dobrescu, Smaranda Enache, Ovidiu Pecican, Szilágyi N. Sándor, Szokoly Elek.

Amikor 2015 májusában, ugyanebben az intézetben az *Alternatívák könyve* 3., Összmagyar alternatíva alcímet viselő kötetét bemutattuk, röviden vázoltam azokat az alternatívákat, amelyek az első három kötetet és a várható továbbiakat, valamint a sorozaton kívül megjelent Limes-vitákat valamiféle egységbe foglalják. Ebben az írásban,² amelynek kibővített változatát a sorozat 4., *Erdélyi alternatíva* alcímű kötetének végén közöltem, hét alternatívát soroltam fel, úgy mint: esztétikai; elméleti; történelmi; Limes-; összmagyar, erdélyi és a sorozatot lezáró tételt, amelynek az *Alternatívák alkonya* címet adtam. Ez alkotja majd a 7. kötetet, amelyet – ha minden igaz – idén májusra állítok össze.

Az 5. és 6. kötetbe foglalt beszélgetésekkel egyszerűbb a dolgom. Ezek két részre bonthatók: az 5. kötet és a 6. fele (a *Folytonosság újjáteremtése*, a *Szellemi határátlépés*, valamint a *Visszatérés* című részek) az elméleti, történelmi, Limes-, összmagyar és erdélyi alternatívák életterében, pontosabban élő terében „játszódik”. A 6. kötet 2. fele (az *Összefüggő ösvények kertjében* című 4. rész, amely a 2002 és 2018 közötti időszak idevágó írásait tartalmazza) már – erre csak most döbbsentem rá igazán, hogy megpróbáltam kicsit rendszerezni a dolgokat – az „alkony” előhangja.

Itt már nincsenek élő alternatívák, csak a „zavartalan szemlélődés” világa, amelyet Szilágyi Aladár „kapott el” tökéletesen *A szentimrei Pimodán* című „szülőhegyi riport”-jában, valamint a voltakat – kellő empátiával és némi nosztalgiával – felidéző-értelmező visszaemlékezések, mint a *Mi volt a Limes?* című 2002-es tusnádi beszélgetés³ és a Kende Péter *Festschriftjében* megjelent *Fordulópont*, amelyben ellenzéki itineráriumomat foglalom össze 1977-től 1985-ig. Az alcímek (*Az Európai Napló és a Magyar Füzetek*, *Az eurokommunizmus*, *Bibó és az új ellenzékiesség* és végül *A szabadság mint tragikum*, vagyis a Limes) jelzik ennek az útnak a stációit.

1974 decembere, az első és 2001 decembere, az utolsó kerekasztal között végül is 27 év telt el. Ami majdnem egy emberöltőnyi élet.

Ami pedig az alternatívák nélküli világot illeti, ennek a hatalmas logikájába és lehetséges kimenetelébe némi betekintést nyújt a 6. kötet utolsó írása, az *Amit érzékelek...*, amely a blogomban (<https://geonaplo.wordpress.com/>) is elérhető, sokminden egyébvel együtt. Ez ugyan formálisan egy hosszabb interjú része, de valójában a globális geopolitika monológja önmagáról, egy olyan monológ, amelyben már nincsenek vállalható politikák, sem ideológiák, sem hatalmak. Ez is egy érdekes világ, amely még sok meglepetést tartogat.

De ez már egy másik történet, a szöges ellentéte annak, amiről itt ma szó lesz.

² Alternatívák. AK IV. Erdélyi alternatíva. Kolozsvár: Pro Philosophia Kiadó, 2018. 345–350.

³ Balázs Sándor, Bíró Béla, Lőrincz Csaba, Molnár Gusztáv, Salat Levente, Vekov Károly, Visky András részvételével.